

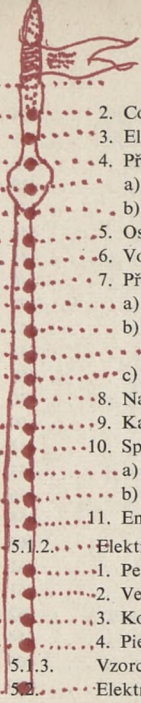
OBSAH

1.	Úvod	19
1.1.	Fyzika a její rozdělení	20
1.2.	Veličiny, jednotky a rozměry	22
1.2.1.	Veličiny a jejich systémy	22
1.2.2.	Rozměr veličiny	24
1.2.3.	Číselná hodnota a jednotka	26
1.2.4.	Volba systému jednotek. Koherentní systém jednotek	28
1.2.5.	Mezinárodní měrová soustava	29
1.2.6.	Jiné systémy jednotek	32
2.	Mechanika	35
2.1.	Mechanika hmotného bodu	36
2.1.1.	Kinematika hmotného bodu	36
	1. Přímocháry pohyb	37
	2. Obecný pohyb v prostoru	40
	3. Kruhový pohyb	44
	Příklady	47
2.1.2.	Dynamika hmotného bodu	48
	1. Statika hmotného bodu. I. a III. Newtonův zákon	49
	2. II. Newtonův zákon	52
	3. Pohybová rovnice hmotného bodu	55
	a) Šikmý vrh	56
	b) Pohyb tělesa v odporujícím prostředí	59
	c) Harmonický pohyb	61
	4. Platnost pohybových rovnic	65
	5. Časový účinek síly	68
	6. Práce, kinetická energie	70
	7. Potenciální energie	73
	8. Zákon zachování energie	77
	9. Výkon, účinnost	79
	10. Keplerovy zákony. Gravitační zákon Newtonův	80
	Příklady	83
2.1.3.	Speciální teorie relativity	87
	1. Galileiho transformace	87
	2. Lorentzova transformace	88
	3. Důsledky Lorentzovy transformace	90
	a) Kontrakce délek	90

	b) Dilatace času	91
	c) Skládání rychlostí	92
	d) Pohybová rovnice	93
	e) Souvislost hmotnosti a energie	94
	4. Závěr	96
	Příklady	97
2.2.	Mechanika bodových soustav a tuhého tělesa	98
2.2.1.	Kinematika tuhého tělesa	99
	1. Druhy pohybů tuhého tělesa	99
	2. Úhlové veličiny jako vektory	100
2.2.2.	Statika tuhého tělesa	101
	1. Moment síly	102
	2. Skládání sil působících na tuhé těleso	104
	a) Skládání sil působících v jednom bodě	104
	b) Skládání sil působících v rovině	104
	c) Užítí momentu síly při skládání sil	106
	d) Dvojice sil	107
	e) Skládání obecné soustavy sil	107
	3. Podmínky rovnováhy tuhého tělesa	108
	4. Těžiště tuhého tělesa	109
2.2.3.	Dynamika tuhého tělesa	112
	1. Posuvný pohyb tuhého tělesa	112
	a) Pohybová rovnice	112
	b) Vlečné tření	114
	c) Tření valivé	115
	2. Otáčivý pohyb tuhého tělesa	117
	a) Moment hybnosti hmotného bodu a soustavy hmotných bodů	117
	b) Pohybová rovnice pro soustavu hmotných bodů	118
	c) Pohybová rovnice pro otáčení tuhého tělesa	121
	d) Moment setrvačnosti, Věta Steinerova	124
	e) Kinetická energie soustavy bodů a tuhého tělesa	126
	f) Analogie mezi pohybem hmotného bodu a otáčivým pohybem tuhého tělesa	128
	3. Důležité aplikace	129
	a) Fyzikální a matematické kyvadlo	129
	b) Pohyb spojených těles	132
	c) Valení válce po nakloněné rovině	134
	d) Kruhový pohyb těles	137
	Vozidlo na klopené a neklopené dráze	137
	Kruhový pohyb ve svislé rovině	139
	e) Precese a nutace. Setrvačnický	140
2.3.	Kmity	146
2.3.1.	Kmity s jedním stupněm volnosti: obecná část (teoretická část)	146
	1. Harmonický pohyb	147
	2. Tlumené kmity	149
	3. Vynucené kmity	154
	4. Vektorové znázornění průběhu periodických pohybů	159
2.3.2.	Kmity s jedním stupněm volnosti; některé aplikace a analogie	164
2.3.3.	Kmity s více stupni volnosti	166
	1. Volné kmity soustavy se dvěma stupni volnosti	167

2.3.4.	Skládání kmitů	169
	1. Skládání stejnosměrných kmitů o stejné frekvenci	169
	2. Skládání stejnosměrných kmitů o různé frekvenci	171
	3. Skládání kmitů různosměrných	173
2.3.5.	Fourierovy řady. Harmonická analýza	176
2.4.	Mechanika kontinua	181
2.4.1.	Kinematika kontinua	181
	1. Úvod	181
	2. Pole malých posunutí	182
	3. Pole rychlostí	188
	4. Rovnice kontinuity. Tok vektoru plochou	189
2.4.2.	Dynamika kontinua	193
	1. Úvod	193
	2. Pole napětí	193
	3. Substanciální derivace	195
	4. Pohybová rovnice v napětích	197
2.4.3.	Látky ideálně pružné.	198
	1. Úvod	198
	2. Obecná formulace Hookeova zákona	199
	3. Jednoduché případy elastické rovnováhy	201
2.4.4.	Tekutiny	209
	1. Úvod	209
	2. Kinematika a statika tekutin	211
	3. Tok neviskózní tekutiny	216
	a) Eulerovy rovnice	216
	b) Bernoulliho rovnice	217
	c) Impulsová věta	222
	4. Tok vazké tekutiny	224
	a) Navier-Stokesovy rovnice	224
	b) Tok vazké tekutiny trubkou kruhového průřezu	229
2.4.5.	Jiné látky. Látky viskoelastické	240
	1. Úvod	240
	2. Reologické modely	241
	3. Viskoelastické látky	242
2.4.6.	Ráz tělesa	248
	1. Přímý ráz koulí nepružných	248
	2. Přímý ráz koulí pružných	250
3.	Termika. Termodynamika	253
3.1.	Základní pojmy a představy	253
3.1.1.	Pojem teploty. Teplotní stupnice	253
3.1.2.	Teplotní roztažnost kapalin a tuhých látek	256
3.1.3.	Stavové chování plynů	258
3.1.4.	Teplo jako druh energie	261
3.1.5.	Měrné a skupenské teplo. Tepelná kapacita	261
3.1.6.	Kalorimetrie	264
3.2.	Základy termodynamiky	266
3.2.1.	Úvod. Některé definice	266
3.2.2.	První zákon termodynamiky	268

3.2.3.	První termodynamický zákon pro otevřené systémy	270
3.2.4.	Vratné a nevratné děje. Práce plynu	271
3.2.5.	Úplná definice molárních a měrných tepel	272
3.3.	Kinetická teorie plynů	274
3.3.1.	Úvod. Tlak plynů	274
3.3.2.	Střední kinetická energie plynu a její závislost na teplotě	277
3.3.3.	Ekvipartiční teorie. Vnitřní energie	278
3.4.	Druhý zákon termodynamiky	281
3.4.1.	Účinnost cyklu. Clausiova formulace druhého zákona	281
3.4.2.	Další formulace druhého zákona termodynamiky	283
3.4.3.	Termodynamická teplotní stupnice	284
3.4.4.	Entropie	285
3.4.5.	Stručný souhrn z prvního a druhého zákona termodynamiky	289
3.5.	Některé důležité termodynamické děje	290
3.5.1.	Děje v uzavřeném systému	290
	1. Izochorický děj	291
	2. Izobarický děj	292
	3. Děj polytropický	292
	4. Děj adiabatický	293
	5. Děj izotermický	294
3.5.2.	Carnotův cyklus	295
3.5.3.	Děje v otevřeném systému	298
	1. Proudění tekutiny výměníkem tepla	299
	2. Adiabatické proudění tekutiny tryskou, difuzérem, turbínou a kompresorem	299
	3. Škrceň plynu	300
3.6.	Sdílení tepla	301
3.6.1.	Základní způsoby sdílení tepla	301
3.6.2.	Vedení (kondukce) tepla	302
3.6.3.	Proudění tepla	315
	1. Úvod	315
	2. Základní rovnice	316
4.	Vlnění	321
4.1.	Základní pojmy, rychlost vlnění	321
4.2.	Huygensův princip	325
4.3.	Rovnice vlnění	328
4.4.	Interference vlnění.	331
4.5.	Stojaté vlnění	333
4.6.	Vlnové rovnice	335
4.7.	Energie vlnění. Intenzita vlnění	339
4.8.	Dopplerův jev	340
4.9.	Zvuk, ultrazvuk	343
5.	Nauka o elektřině a magnetismu	346
5.1.	Elektrostatika	347
5.1.1.	Elektrostatické jevy ve vakuu	347
	1. Základní jevy	347

2.	Coulombův zákon	349
3.	Elektrické pole	351
4.	Příklady na výpočet intenzity elektrického pole	354
a)	Elektrické pole v okolí bodového náboje	354
b)	Elektrické pole v okolí dipólu	355
5.	Ostrogradského-Gaussova věta	357
6.	Vodič v elektrickém poli	358
7.	Příklady na použití Ostrogradského-Gaussovy věty	360
a)	Intenzita pole v okolí rovnoměrně nabitě nekonečné roviny	360
b)	Intenzita pole v okolí dvou nekonečných rovnoběžných rovin nesouhlasně rovnoměrně nabitých	361
c)	Intenzita pole v okolí rovnoměrně nabitě kruhové plochy	362
8.	Napětí, potenciál	363
9.	Kapacita vodičů	368
10.	Spojování kondenzátorů	371
a)	Spojování paralelní	371
b)	Spojování sériové	371
11.	Energie elektrostatického pole nabitého vodiče	372
5.1.2.	Elektrostatické jevy v dielektriku	375
1.	Permitivita. Polarizace dielektrika	375
2.	Vektor elektrické indukce	380
3.	Kondenzátory. Energie kondenzátoru s dielektrikem	383
4.	Piezoelektrický jev	385
5.1.3.	Vzorce elektrostatiky v soustavě CGSE	386
5.2.	Elektrokinetika	394
5.2.1.	Základní pojmy. Elektrický proud	394
5.2.2.	Ohmův zákon. Odpor vodiče	397
5.2.3.	Práce a výkon elektrických sil. Lencův-Jouleův zákon. Elektromotorické napětí	400
5.2.4.	Potenciální rozdíl (napětí) mezi dvěma místy obvodu	403
5.2.5.	Analogie mezi stejnosměrnou el. sítí a vodní sítí	405
5.2.6.	Kirchhoffovy zákony	406
5.2.7.	Měření proudu a napětí	408
5.2.8.	Řazení odporů. Odpor jako reostat a potenciometr	411
5.2.9.	Měření odporů. Kompenzační metoda měření napětí. Wheatstoneův most	413
5.3.	Nauka o magnetismu	419
5.3.1.	Základní pojmy	419
5.3.2.	Silové účinky magnetického pole	421
1.	Síla působící na pohybující se částici	421
2.	Pohyb částice v magnetickém poli	422
3.	Síla působící na vodič protékáný proudem	425
4.	Silový moment působící na uzavřenou smyčku	426
5.	Měřicí přístroje s otáčivou cívkou	427
5.3.3.	Magnetické pole elektrického proudu	430
1.	Zákon Laplaceův	430
2.	Pole kolem přímého vodiče	431
3.	Silové působení dvou rovnoběžných přímých vodičů protékáných proudem. Definice ampéru	432
4.	Pole v ose kruhové smyčky. Magnetický moment smyčky	433

	5. Pole v ose solenoidu	434
	6. Zákon celkového proudu	436
5.3.4.	Elektromagnetická indukce	438
	1. Odvození Faradayova zákona	439
	2. Celkový tok. Vlastní a vzájemná indukčnost	442
	3. Pohybová rovnice galvanometru s otáčivou cívkou	444
	4. Měření magnetické indukce	445
	5. Vířivé proudy	446
5.3.5.	Energie magnetického pole	447
	1. Přečhodné proudy v obvodech s indukčností	447
	2. Energie magnetického pole	448
5.3.6.	Magnetické pole v látkách	450
	1. Magnetické vlastnosti látek	450
	a) Úvod	450
	b) Kvantitativní popis para- a diamagnetických látek	451
	c) Popis chování feromagnetických látek	453
	2. Zákon celkového proudu. Vztah mezi B a H	456
	3. Magnetický obvod	458
5.3.7.	Elektromagnetické pole	460
	1. Maxwellovy rovnice	461
	a) Stokesova a Gaussova věta z vektorové analýzy	461
	b) První řada Maxwellových rovnic	462
	c) Druhá řada Maxwellových rovnic	464
	d) Vedlejší Maxwellovy rovnice	465
	e) Maxwellův proud	466
	2. Elektromagnetická energie a její tok	467
	3. Elektromagnetické vlny	468
5.3.8.	Jednotky soustavy elektromagnetické	470
5.4.	Střídavé proudy	474
5.4.1.	Vznik střídavého napětí. Princip generátoru	474
5.4.2.	Obvod protékáný střídavým proudem	476
	1. Obvod s ohmickým odporem	477
	2. Obvod s indukčností	478
	3. Obvod s kapacitou	479
	4. Obvod s R, L, C zapojenými sériově	479
	5. Paralelní kombinace prvků v obvodu	481
	6. Rezonance střídavých obvodů	483
	7. Efektivní hodnoty proudů a napětí	484
5.4.3.	Symbolicko-komplexní znázornění střídavých proudů a napětí	485
5.4.4.	Výkon střídavého proudu	488
	1. Základní vzorce	488
	2. Měření výkonu. Elektrodynamické přístroje	492
5.4.5.	Střídavé můstky	493
5.4.6.	Transformátor	494
5.4.7.	Trojfázový proud	497
5.4.8.	Točivé magnetické pole	500
5.4.9.	Elektrické motory a generátory	501
	1. Alternátory	502
	2. Dynama a stejnosměrné motory	502
	3. Asynchronní motor	503

5.5.	Vedení elektrického proudu v látkách	506
5.5.1.	Vedení elektrického proudu v pevných (krystalických) látkách	507
	1. Klasická elektronová teorie kovů	508
	a) Volné elektrony	508
	b) Ohmův a Jouleův zákon v elektronové teorii	509
	c) Hallův jev	510
	d) Obtíže elektronové teorie	512
	2. Pásová teorie krystalů	512
	a) Stavby elektronů v atomech	512
	b) Stavby elektronů v krystalech	513
	c) Volné elektrony v pásové teorii	514
	d) Vodiče, polovodiče a izolátory v pásové teorii	515
	3. Polovodiče	516
	a) Děrová vodivost	517
	b) Vlastní a nevlastní polovodiče	518
	4. Fyzikální jevy v pevných látkách	520
	a) Závislost vodivosti na teplotě	520
	b) Závislost vodivosti polovodičů na osvětlení. Fotoodpory	521
	c) Termoemise. Výstupní práce	522
	d) Kontaktní jevy	523
	e) Termoelektrické jevy	526
5.5.2.	Vedení elektrického proudu v kapalinách	530
	1. Elektrolytická disociace	531
	2. Faradayovy zákony	532
	3. Elektrolytická vodivost	533
	4. Elektrodové potenciály	534
5.5.3.	Elektrický proud v plynech	537
	1. Nesamostatný výboj	538
	a) Nesamostatný výboj v homogenním poli	538
	b) Nesamostatný výboj v nehomogenním poli	540
	2. Samostatný výboj	541
	a) Samostatný výboj při normálním tlaku	541
	b) Samostatný výboj ve zředěných plynech	542
5.5.4.	Nesamostatné vedení proudu ve vysokém vakuu	543
	1. Dioda	543
	2. Trioda	545
6.	Optika	551
6.1.	Geometrická optika	552
6.1.1.	Základní zákony, rychlost světla	552
6.1.2.	Odraz a lom světla	554
	1. Odraz světla	554
	2. Lom světla	555
	3. Absolutní index lomu	557
	4. Refraktometrie	559
	5. Lom světla hranolem	561
6.1.3.	Základy optického zobrazování	562
6.1.4.	Zrcadla	566
	1. Rovinná zrcadlo	566

33

	2. Kulové zrcadlo	567
6.1.5.	Čočky, soustavy čoček	571
	1. Zobrazení jedním kulovým optickým rozhraním	571
	2. Tenká čočka	574
	3. Tlustá čočka	578
	4. Centrovaná soustava čoček	580
6.1.6.	Vady čoček	581
	1. Vada sférická	582
	2. Astigmatismus	583
	3. Chromatická vada	584
	4. Zklenutí obrazu	585
	5. Zkreslení obrazu	585
6.1.7.	Lidské oko	586
6.1.8.	Optické přístroje	588
	1. Lupa	589
	2. Okuláry	590
	3. Drobnohled	592
	4. Dalekohled	596
	5. Fotografický přístroj	598
6.2.	Vlnová optika	601
6.2.1.	Interference světla	601
	1. Interference světla ze dvou koherentních zdrojů	602
	2. Interference světla v tenké vrstvě	604
	3. Světelné stojaté vlnění	606
6.2.2.	Ohyb světla	607
	1. Ohyb jednou štěrbinou	607
	2. Ohyb mřížkou	608
6.2.3.	Polarizace světla	611
6.2.4.	Dvojlom světla	613
6.2.5.	Rotační polarizace	616
6.2.6.	Spektroskopie	620
6.2.7.	Roentgenovo záření	632
6.2.8.	Zdroje světla	625
6.2.9.	Záření černého tělesa	626
6.3.	Kvantová optika	630
6.3.1.	Fotoelektrický jev	630
6.3.2.	Užití fotoelektrického jevu	632
6.3.3.	Fotony	633
6.3.4.	Vlnové vlastnosti korpuskulárního záření	635
6.3.5.	Elektronový mikroskop	636
6.4.	Fotometrie	637
6.4.1.	Úvod	637
6.4.2.	Charakteristické parametry vlastního zdroje	638
	1. Bodový zdroj	638
	2. Plošný zdroj	639
6.4.3.	Charakteristické parametry zdrojů nevlastních	641
6.4.4.	Realizace jednotky svítivosti	642
6.4.5.	Princip fotometru	642

7.	Atomová fyzika	645
34 → 7.1.	Bohrův model atomu vodíku	646
7.2.	Kvantování elektromových drah	650
7.3.	Základní stavy atomů, soustava prvků	653
7.4.	Schéma kvantové mechaniky	655
7.5.	Princip neurčitosti	657
36 → 7.6.	Radioaktivní záření	659
7.7.	Objev jader, představy o složení jader, hmotnostní defekt	662
7.8.	Transmutace prvků	664
7.9.	Urychlovače iontů a elementárních částic	667
7.10.	Jaderná energie	671
7.11.	Termonukleární energie	673
7.12.	Elementární částice, kosmické záření	676
7.13.	Přístroje	680
7.14.	Závěr	682
	Rejstřík	686